

Uit de vereniging:

Blz. 2	Koninklijke onderscheiding Jan Ickenroth
Blz. 4	Presentatie van twee nieuwe cultuurhistorische fietsroutes
Blz. 5	Grote opkomst ledenvergadering
Blz. 7	Kruislampje gezocht
Blz. 7	In memoriam
Blz. 8	Boekpresentatie 30.000 evacués
Blz. 12	Jaarprogramma Maas- en Swalmdal en MHVS 2011
Blz. 12	Wandelingen Swalmdalgidsen en kanotochten 2011
Blz. 13	Jaarprogramma IVN De Steilrand 2011
Blz. 13	Themarondleiding 2011 werkgroep Dorpsgidsen Beesel

Overige artikelen:

Blz. 14	Reconstructie wandelbos Swalmen
Blz. 15	Kroniek van Swalmen, januari, februari en maart 2011
Blz. 16	Uit en thuis
Blz. 17	Ózze pap vertèlt
Blz. 20	Luchtwachttorens in Swalmen (2)
Blz. 23	Uit de oude doos
Blz. 24	Zal ich dich 'ns get zègke
Blz. 25	Zilveresdoorn aan de Zjwaam
Blz. 26	Uit het leven van onze voorouders
Blz. 27	Oorlogsdagboek Christina Maria op het Roodt (6)

Illustraties aangeleverd door:

Hans Simons	blz. 14, 15, 16, 25
Fam. Franssen	blz. 8
Archief Wim Rovers	blz. 17, 18, 19, 23
Rob Mighorst	blz. 8-11
Peters Bors	blz. 2, 3, 5, 6
Cris Vries	blz. 24
Wiel Luys	blz. 4,7
Els Janssen- van Avesaath	blz. 20, 21, 22
Thei Derks	blz. 27

UIT DE VERENIGING

KONINKLIJKE ONDERSCHIEDING JAN ICKENROTH

Burgemeester mevrouw Petra Dassen-Housen van Beesel heeft op 23 maart j.l de versierselen overhandigd die horen bij een Koninklijke Onderscheiding aan Jan Ickenroth uit Reuver. Jan is benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau vanwege zijn persoonlijke, bijzondere verdiensten.

En dat zijn er nogal wat.

Jan was binnen onze heemkundevereniging in 1980 mede-initiatiefnemer tot het samenstellen van een jaarboek. Hij heeft tot 1990 deel uitgemaakt van deze jaarboekredactie. In die hoedanigheid begeleidde en stimuleerde hij auteurs, een vaardigheid die hem wel toevertrouwd is. Als auteur leverde en levert hij in onze jaarboeken en in ons kwartaalblad een belangrijke bijdrage aan de geschiedkundige kennis van de regio.

Daarnaast heeft Jan binnen en buiten de vereniging een aantal historische publicaties op zijn naam staan en heeft daardoor een belangrijke bijdrage geleverd aan een stuk bewustwording van de cultuur-historische identiteit van Beesel en de regio. Kortom, hij is op het lokale en regionale vlak een gedegen onderzoeker en een inhoudelijk kundig schrijver met tal van publicaties op zijn naam.

In de loop van de jaren heeft hij zich ontpopt tot specialist op het gebied van de ontwikkeling van de kleiwarenindustrie in de gemeente Beesel. Ook op het terrein van de spoorweghistorie in ons werkgebied heeft Jan grote expertise opgebouwd.

Dit blijkt niet alleen uit artikelen die hij hierover heeft geschreven maar ook uit publicaties in boekvorm zoals bijvoorbeeld het door onze vereniging uitgegeven boek: 'De kleiwarenindustrie in Belfeld, Reuver, Beesel en Swalmen'.

Daarmee zijn we er nog niet.

Ook op het gebied van posthistorie heeft Jan zijn sporen meer dan verdiend. Op dit terrein is Jan een historicus van landelijk formaat, die in binnen- en buitenland zelfs wordt gevraagd hierover spreekbeurten te houden. Zijn kennis op dit gebied heeft onder meer geresulteerd in een boek met als titel: *De Rijkspost in Limburg* (1995).

Dit boek is een welkome aanvulling op het standaardwerk van mr. dr. J. C. Overvoorde uit 1902: *Geschiedenis van het postwezen in Nederland voor 1795*. Jan vermeldt in zijn boek een grote hoeveelheid belangrijke gegevens over de postgeschiedenis van Midden- en Noord-Limburg. Ook wordt beschreven, met talrijke verwijzingen naar vindplaatsen van archieven, hoe bijvoorbeeld een aantal postkantoren in het gebied van het huidige Limburg tot ontwikkeling is gekomen. Een voorbeeld hiervan is het met name in de 17e eeuw belangrijke postkantoor van Roermond.

Wist u bijvoorbeeld dat alle Spaanse en Oost-Franse post met als bestemming Noord-Duitsland, de Scandinavische landen en Noord-Oost Europa vrijwel altijd via het postkantoor van Roermond liep? Samen met bv. Antwerpen en Brussel hoorde Roermond in de 17e eeuw tot de grootste postkantoren in de Nederlanden.

Maar ook onderlinge verbondenheid en afhankelijkheid van de postkantoren, de personele bezetting en de organisatie van het postbedrijf komen daarin expliciet aan de orde.

Door zijn onderzoek zijn voor het eerst postverbindingen in kaart gebracht in bepaalde periodes met respectievelijk Roermond, Pempelfort (Düsseldorf) en Maaseik als dominante knooppunten. Dit alles geplaatst in het algemeen kader van de postorganisatie van Thurn & Taxis met enerzijds de (Duitse) Keizerlijke Rijkspost en anderzijds het Spaanse, later Oostenrijks-Nederlandse erfpost generalaat (hoofdkantoor) in de Zuidelijke Nederlanden. Ook de verhoudingen met de Hollandse steden en later na 1751 met de Statenpost komen uitvoerig aan bod.

Veel van zijn wetenschap dankt Jan aan zijn bezoeken aan de archieven van Thurn en Taxis in Regensburg. Een zeer tijdrovend en jarenlang onderzoek, begonnen in een tijd dat computer en internet nog in de kinderschoenen stonden en dat heden ten dage nog niet is afgesloten.

Voor dit baanbrekend werk heeft Jan landelijke erkenning gekregen door de Koninklijke Nederlandse Bond van Filatelistenverenigingen. In mei 2010 kreeg hij voor zijn posthistorisch onderzoek de Costeruspenning, de hoogste onderscheiding die de bond kent. Als gevolg hiervan is Jan lid van het kapittel van Costerus, een eer die weinigen te beurt is gevallen. (<http://www.knbf.nl/costerusweb.htm>)

Sinds jaar en dag levert Jan als vrijwilliger van de Stichting 'Boeken steunen Mensen', te Venlo een bijdrage als selecteur van de boeken die op de jaarlijkse boekenbeurs ten behoeve van goede doelen worden verkocht. Wekelijks, elke dinsdag en donderdagmorgen, zet hij zich hiervoor in en is daardoor een van de steunpilaren geworden van deze stichting. Jaarlijks gaan bij de circa 25 selecteurs zo'n 200.000 boeken door de handen.

Je vraagt je af waar hij de tijd vandaan haalt, want bedenk dat hij ook nog de taak op zich heeft genomen om archieven te ordenen en op te schonen. Concrete voorbeelden hiervan zijn het archief van de harmonie in Reuver en van de parochie St. Lambertus. Tijdrovende werkzaamheden waar hij jaren aan heeft gewerkt. Door zijn inzet zijn beide archieven niet alleen goed toe-

gankelijk maar tevens verzekerd van behoud voor het nageslacht.

Jan heeft in de achterliggende 50 jaar de steeds veranderende samenleving van zijn woonomgeving op foto vastgelegd en hiermee een uniek tijdsdocument opgebouwd. Het tekent zijn persoon dat hij in voorkomende gevallen, belangeloos door derden hiervan gebruik laat maken ten behoeve van publicaties in tijdschriften en boeken. Daarnaast heeft hij in genoemde periode talrijke particuliere fotocollecties op eigen kosten gereproduceerd. Dit heeft er toe geleid dat hij momenteel

beschikt over een uniek tijdsdocument bestaande uit een fotoarchief en een databank.

Nog meer? Jazeker!

Jan verzorgt geregeld als gids rondleidingen voor gezelschappen. Hij heeft niet alleen een voorkeur voor de Reuverse buurtschap 'Beschermd dorpsgezicht Ronckenstein' en 'Foekebroek', maar ook bij de Lambertuskapel (aan de Maas) en omgeving kunnen we hem aantreffen.

Als gids is hij overigens niet weg te denken bij de uitvoering van de Open Monumentendagen, en dat vanaf het moment dat deze in Beesel in het leven zijn geroepen.

In dit overzicht zal ongetwijfeld nog een en ander niet voorkomen. So what? (met een knip-oog naar Jan zijn voormalige beroep als docent Engels). Het gaat erom dat duidelijk mag zijn dat het niet zo vreemd is dat Hare Majesteit van zijn verdiensten op de hoogte is geraakt.

Jan, namens leden en bestuur van harte gefeliciteerd met deze meer dan verdiende onderscheiding. Diep respect voor je inzet en hartelijk dank voor alles wat je voor de heemkundevereniging en de samenleving heb bereikt.

Ondanks vijf omleidingen weet je op maandagavond nog steeds de kortste weg naar de heemkundevereniging te vinden. We hopen dat je dit nog tot in lengte van dagen mag doen.

Henri Smeets

PRESENTATIE VAN TWEE NIEUWE CULTUURHISTORISCHE FIETSROUTES

Op zondag 3 april werd de route geopend door een groepje Romeinen van Pax Romana. Ze kwamen aangemarcheerd over de vroegere Romeinse weg en overhandigden de nieuwe routeboekjes aan de plaatsvervangend burgemeester van Brüggen en de nieuwe burgemeester van Beesel. Hierna werden er schietdemonstraties met een balista gegeven, en vertelden de Romeinen over hun uitrusting en het kampeven.

De boekjes kosten € 9,95 per stuk of allebei samen € 14,95. Ze zijn te verkrijgen bij de Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal, Bruna en de VVV in Roermond of Reuver. Leden van beide verenigingen krijgen 20% korting. Dit is alleen te verkrijgen in het verenigingslokaal van de Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal.

Al eeuwenlang zijn de bewoners van de huidige Nederlandse gemeente Beesel en de Duitse gemeente Brüggen met elkaar verbonden. Of het nou gaat om de mensen uit de steentijd, de mensen van de Rössener cultuur, de Romeinen, de adel of de arbeiders in de kleiwarenindustrie.

Wiel Luys

Een grens, zoals die nu langs de Prinsendijk (een oude Romeinse weg) loopt, kende men toen niet. Deze werd eerst in 1815 getrokken. De gezamenlijke historie was voor de Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal, de gemeente Beesel en de gemeente Brüggen aanleiding een cultuurhistorische route te ontwerpen naar het voorbeeld van de TRAP-route Swalmen. De route kreeg als naam "Van prehistorisch Maasdal tot West-Europees munitiedepot". Vanwege de lengte is de route gesplitst in een route Beesel en een route Brüggen. In een begeleidend boekje, geschreven door Uwe Pohling, Koos Steehouwer en Wiel Luys, wordt nader ingegaan op het ontstaan van het landschap enkele miljoenen jaren geleden, de vroegste bewoners, maar ook op de cultuurhistorische bezienswaardigheden waar de route langs voert. Zo komt u onderweg langs prehistorische grafheuvels, ontginningsboerderijen, watermolens, middeleeuwse en modernere kastelen, oude hoeves, kerken en kapellen. Tijdens uw fietstocht kunt u genieten van prachtige uitzichten over de Maas en de Maasterrassen.

GROTE OPKOMST LEDENVERGADERING

Het is opmerkelijk dat we ook dit jaar op de ledenvergadering weer zoveel leden mogen begroeten. Op 23 maart waren 54 leden aanwezig en dat loopt in de pas met de opkomst van de laatste jaren.

Als bestuur zijn we hiermee in elk geval zeer ingenomen. Het is een teken van vitaliteit, en het illustreert de betrokkenheid van de leden bij ons verenigingsleven.

Een bijzonder welkom was er voor ons nieuw lid, burgemeester mevrouw Petra Dassen-Housen. Ze wilde graag kennismaken met de leden van onze heemkundevereniging. Dit werd bijzonder gewaardeerd, vooral als we in aanmerking nemen dat ze hiervoor een hele reis diende te ondernemen van haar woonplaats naar Reuver.

De bedoeling van onderstaand stukje is onze leden die niet aanwezig waren, te voorzien van informatie vanuit de ledenvergadering. Voor het officiële verslag kunt u terecht op de site van de vereniging. (www.maas-enswalmadal.nl)

Na de opening volgden de gebruikelijke agenda-punten zoals de jaarverslagen van secretaris en penningmeester. De laatste, Gerard Pubben, stelde de ledenvergadering voor de contributie voor gewone leden met 2 euro te verhogen tot 22 euro. Hoewel de financiële situatie van de vereniging gezond is, zorgen de diverse noodzakelijke reserveringen ervoor dat er maar een gering bedrag vrij te besteden is. Door de verhoging komt er iets meer financiële armslag. Verder anticiperen

we hiermee op de door de gemeenten aangekondigde kortingen op de subsidie. Verder werd voorgesteld om de contributie voor begunstigerleden te verhogen van 35,50 euro naar 40 euro.

Een van de leden gaf aan het toch wel heel bijzonder te vinden dat de leden voor een lidmaatschap van 22 euro, jaarlijks een fraai boek vol met heemkundige artikelen krijgen aangereikt en vier keer een mooi uitgevoerd kwartaalblad. Gezwegen dan nog over al die andere activiteiten waarvan de leden kunnen profiteren.

De ledenvergadering stemde in met de contributieverhoging.

Secretaris Twan Ernst gaf een toelichting op het jaarverslag van de vereniging.

Van stilstand is geen sprake, want de betrokkenheid van de leden blijft onverminderd groot, de achterstand met het jaarboek is ingelopen, we hebben zelfs een nieuwe werkgroep erbij en het ledental groeit verder.

Tekenend voor de vereniging is de wekelijkse, gezellig drukke verenigingsavond. Gemiddeld tussen de 15 en 25 leden zijn dan aanwezig. Nieuwsgierig wat die dan doen? Kom eens kijken en verbaas u.

De secretaris kreeg een pluim van de vergadering voor zijn jaarverslag en zo ook de penningmeester, enerzijds van de kascontrolecommissie en anderzijds van de ledenvergadering. Geen wonder dus dat Gerard Pubben met algehele stemmen werd herkozen als bestuurslid c.q. penningmeester voor een nieuwe periode van vier jaar.

Vervolgens gaf de ledenvergadering toestemming om de vernieuwde reglementen van de werkgroepen Kruisen en Kapellen aan te passen. Aansluitend werden de jubilarissen gehuldigd (25 jaar lid). Kees Witteveen (wegens gezondheid) en de Bibliorura uit Roermond waren verhinderd.

De aanwezige jubilarissen waren twee leden met een brede heemkundige belangstelling. Els van Geenen-Erdkamp die ook nog enkele jaren voor het bestuur heeft gewerkt werd als eerste voor het voetlicht gehaald.

Vervolgens Ton Franssen die, als hij dan toch aan één discipline de voorkeur moet geven, met name belangstelling heeft voor archeologie. Van de mededelingen vermelden we dat Pierre Verstappen de primeur had met de bekendmaking dat het plan dat we samen met IVN en Stichting

Beesel en Haar Toekomst hebben ingediend om een wandelpad -het 'huurvaarderspad'- te realiseren, in een Limburgse competitie de hoofdprijs heeft gewonnen, zodat het plan tot uitvoer kan worden gebracht.

Math Hebben die bijna elke maandagavond als 'huismeester' optreedt en zorg draagt voor een schoon en opgeruimd verenigingslokaal, werd tot slot naar voren gehaald en hiervoor met een woord van dank en een presentje bedankt.

De vergadering werd kort na 21.00 gesloten. Na de traditionele koffie met vlaai (vooral de zwarte proemeflaai viel goed in de smaak) verzorgde Jan Ickenroth een interessante lezing (powerpoint) over Reuverse fijnkeramiek, in het bijzonder de keramiek van de greswarenindustrie Teewen.

Groot was de verrassing toen de burgemeester na afloop van deze presentatie het woord nam en Jan Ickenroth uitvoerig bedankte voor zijn inzet op met name cultuur-historisch gebied. Voor het front van de leden overhandigde zij Jan de versierselen die horen bij Ridder in de orde van Oranje Nassau. Het is hem van harte gegund Op die avond boden de leden van onze heemkundevereniging een waardig podium voor een bijzondere heemkundige.

Heemkunde.....elke dag anders! En vooral bij Maas- en Swalmdal.

Henri Smeets

KRUISLAMPJE GEZOCHT

Met name in de periode voor de Tweede Wereldoorlog trof men vaak bij de mensen thuis een H. Hartbeeld aan. Dat stond in de 'goeie' kamer of in een andere kamer en dan veelal op een kast of boven de kachel op de schouw. Vóór dit beeld brandde men een kaarsje. Maar ook kwamen kleine, vaak rode glaasjes voor, gevuld met olie en daarop dreef een pit (een week). De brandende pit werd dan rechtop gehouden door bv. een klein metalen kruisje dat op de olie dreef.

We zoeken iemand die hier nog over beschikt en willen er graag een foto van maken. Ook willen we graag met iemand in contact komen die zich het branden van een kaarsje of lichtje voor het H. Hartbeeld nog herinnert. Die informatie en/of foto wordt (in overleg) vervolgens gebruikt voor een historisch artikel.

Info: Henri Smeets 0475-502241

IN MEMORIAM WILL BOUTS

Vol ongeloof ontvingen we in februari het droevige bericht dat ons lid Will Bouts in de leeftijd van 67 jaar gestorven was. Will was vele jaren een trouw lid van onze vereniging. Met name ging zijn interesse uit naar de archeologie; een interesse die hij van zijn vader geërfd had. Zo beheerde hij met grote zorg de archeologische collectie van zijn vader, die hij in zijn privé-museum bij hem thuis had ondergebracht. Als er een lezing was over archeologie of geschiedenis dan was Will met zijn vrouw Jeanne er altijd wel bij en volgden zij deze met grote interesse.

Verder maakte hij in 2010 deel uit van het werkgroepje vuurstenen bijlen. Hierbij werden meer dan 130 bijlen uit de regio Swalmen-Belfeld geïnventariseerd en beschreven. Als hij een bijl bestudeerde

en hij hield die omhoog tegen het licht, had ik vaak het idee dat hij er kosmische beelden bij had. Of dit te maken had met zijn grootste hobby sterrenkunde weten we niet, en kunnen we hem helaas niet meer vragen. Hij vervulde dan ook een aantal jaren de functie van penningmeester van de Weer- en sterrenkundige vereniging, afdeling Venlo.

Ook schilderen was een grote liefhebberij van hem. In zijn woning, evenals in die van zijn kinderen Inge en Marlie, hangt dan ook een 'Will-Bouts' aan de muur.

In 2010 vertelde hij ons dat bij hem kanker ontdekt was in een vorm die wellicht tot zijn dood zou kunnen leiden. Was dit even schrikken. We hoopten allen dat hij nog een kans zou maken, maar met al zijn levenslust en wilskracht heeft hij deze ongelijke strijd niet kunnen winnen. Hij overleed op 20 februari en op 25 februari 2011 werd hij in alle stilte gecremeerd.

Zijn belangstelling en gedrevenheid voor archeologie zullen we missen.

We wensen dan ook zijn vrouw, kinderen, kleinkinderen en familie veel sterkte toe met het verwerken van dit verlies. Moge hij ruste in vrede.

Wiel Luys

IN MEMORIAM BEN FRANSSEN

Ben Franssen was een van de vaste bezoekers van de ruimte van de Heemkundevereniging Maas-en Swalmdal. Hij had er een vaste plaats, waar hij aanvankelijk vooral met Jo Thijssen en later met Ton Bol gegevens kon uitwisselen over het verleden van Reuver.

Vaker had hij tijdschriften bij zich die betrekking hadden op zijn verblijf in Nederlands-Indië. Als voormalig Indiëganger van de laatste lichting nam hij deel aan reünies en vertelde hij graag verhalen over zijn verblijf daar. Thuis had hij stapels foto's, die zijn herinneringen levendig hielden en die hij mij nog enkele dagen voor zijn dood liet zien.

Verhalen vertellen kon hij, waarbij hij altijd begon met 'Wis-se det?' en dan volgde een uitvoerige beschrijving van zaken die hij kende uit zijn jeugd en zijn lange werkzame leven.

"Wis-se det de kleisjtaekers op de berg altied eine ummer mit water langs zich haje sjtaon?" Evenals Jo Thijssen kon Ben ook zonder te aarzelen mensen op oude foto's benoemen. Noemde je een persoon, dan kon hij je ook nog de familieverhoudingen vertellen. Voor stamboomonderzoekers een bron van kennis.

Hij was bovendien lid van de werkgroep 'Kruisen en Kapellen'. Als voormalig metselaar was hij een zeer gewaardeerde kracht.

Met Ben is veel kennis en vaardigheid verloren gegaan.

Ben was een aimabel persoon, ' 'ne kontente miens', zoals je er maar weinig tegenkomt.

Moge hij rusten in vrede.

J. Ickenroth

BOEKPRESENTATIE 30.000 EVACUÉS DOOR EDDY VAN DER NOORD

Op 2 april 2011, rond 14.50 uur zit de zaal van de Mert al aardig vol met een overwegend ouder publiek dat, naar later blijkt, erg betrokken is bij het onderwerp van deze middag: de evacuatie vanuit Midden-Limburg naar Friesland in 1945. Mijn buurvrouw vertelt ongevraagd dat ze zich nog erg veel kan herinneren van de evacuatie; vooral het kaalscheren van het hoofd bij aan-

komst -op voorschrift van de geneeskundige dienst i.v.m. luizen of schurft- staat in haar geheugen gegrift.

Om 15.00 uur heet Herm Geraedts namens het bestuur de 75 aanwezigen welkom op deze prachtige zaterdagmiddag. Hij vertelt hoe de MHVS benaderd werd door de heer Van der Noord om mee te werken aan de totstandkoming van dit boek en dat dit van harte werd toegezegd door Els Janssen-van Avesaath met het oog op ons eigen archief. Met name de evacuatieperiode was ingrij-

pend in het leven van de Swalmenaren, of men nu wel of juist niet geëvacueerd was. Herm loopt met de microfoon naar Johanna Cox-Geraedts, die tot de laatste categorie behoorde. Zij vertelt hoe hun gezin verplicht vanuit Middelhoven naar de Stationsstraat moest verhuizen. Haar vader had daar met medewerkers van Jac Geraedts Houtbedrijf de zorg voor de generatoren van de

fabriek, die de stroom voor het noodlazaret moesten leveren. Het was een moeilijke tijd met beschietingen, veel granaatinslagen en bijna steeds verblijf in de kelder. Verder herinnert zij zich hoe op 7 februari 1945 de toren van de kerk werd opgeblazen, en op 28 februari de beide Swalmbruggen. Op 1 maart was de langverwachte bevrijding. 's Middags om 3 uur kwamen de Amerikaanse soldaten aan in de Stationsstraat en zij deelden koekjes, chocolade en zeep uit. De vreugde over de bevrijding werd wel getemperd, omdat over het lot van de geëvacueerde Swalmenaren niets bekend was bij degenen die in Swalmen waren gebleven.

Dan is het de beurt aan de heer Van der Noord. Overgekomen uit Grouw verwelkomt hij speciaal de heren Sef Geraedts, Paul van Dael en Lei Vallen, die allen een bijdrage hebben geleverd aan het boek en met wie hij gesprekken heeft gevoerd. Hij zegt het boek speciaal op te willen dragen aan achttien Limburgse kinderen, die in Friesland zijn gestorven. Hij draagt het vertaalde gedicht van de Friese dokter Bonne Dijkstra voor, dat deze na de oorlog voor hen maakte. Alleen al het gegeven dat mevrouw Slabbers-Kessels, ook in de zaal aanwezig, door dit boek nu weet waar haar broertje begraven ligt, maakte het schrijven ervan de moeite waard. De kern van het boek wordt gevormd door twaalf persoonlijke verhalen, verluchtigd

met foto's uit eigen archieven. De auteur bedankt voor de openheid waarmee de mensen hun verhalen hebben verteld en hoopt dat het boek bijdraagt aan begrip voor geëvacueerde mensen waar ook ter wereld.

Sef Geraedts doet een persoonlijk verslag van enkele van zijn belevenissen. Hij vertelt hoe ze eind januari dan toch uit huis moesten; de op handen zijnde evacuatie was in december al aangekondigd. Zijn zonen zouden anders gereageerd hebben, zo hebben ze hem verzekerd: in elk geval niet gedwee meegegaan. Maar hoe leg je zo iets aan je kinderen uit. In Brüggen was geen plaats meer voor het gezin Geraedts; zij moesten verder naar Waldniel. Sef ruilde de bolderkar voor witbrood, hetgeen zijn moeder een goede ruil vond. In de stromende regen stonden ze vijf uur op de trein te wachten. Het gezin Geraedts kreeg wel een treincoupé toebedeeld. Daarin kreeg de toen 11-jarige Sef op een gegeven moment een kan stroop over zich heen. Mogelijkheden om hem wat te fatsoeneren waren er dagenlang niet. Dat heeft tot gevolg gehad dat hij zijn hele leven geen stroopliefhedder meer is geworden... Sef kwam in Makkum terecht bij dhr. Kingma; zijn broer en zusje op bijna een kilometer afstand en zijn ouders, die bij een treinbeschieting in Wesel gewond waren geraakt, in Enschede, zoals hij in april pas te horen kreeg. Van meneer Kingma moest hij een dagboek bijhouden en pianospelen. Er schijnt zich in Makkum nog een 'visincident' te hebben voorgedaan, maar daarover krijgen we van hem het fijne niet te horen.

Op 16 mei kon Sef met andere Swalmenaren op een open vrachtwagen terug naar Swalmen. Laten zijn vader, moeder en zusje nu net op dezelfde dag thuis zijn gekomen!

In zijn tweede deel gaat Eddy van der Noord o.a. in op de verschillen tussen Limburgers en Friezen. Was in Limburg het laatste half jaar

enorm veel geschoten vanaf de overzijde van de Maas, die door Amerikanen en Engelsen al bevrijd was, Friesland was slechts bezet; daar vonden behalve bij de Afsluitdijk, bijna geen oorlogshandelingen plaats. In het agrarische Friesland was geen voedseltekort, alles was er voldoende. Er waren verschillen in taal, cultuur en geloof. De meegeëvacueerde pastoors en kapelaans probeerden hun schapen natuurlijk op het rechte pad te houden. Geconcludeerd mag worden dat de meeste Limburgers gewoon een goed en veilig thuis hebben gehad in Friesland. Evacuatie was om twee redenen gewenst: mensen in veiligheid brengen en voorkomen dat informatie over stellingen in verkeerde handen kwam. Wat men mee mocht nemen stond te lezen in het evacuatiebevel: 30 kg per persoon. De auteur heeft de beschikking over een presentatie van Joost Hoedemakers. Daaruit krijgen we beelden te zien uit de omgeving van Roermond: de watermolen van Lei Vallen, de verwoeste Lambertuskerk (hoge gebouwen werden neergehaald vanwege de uitkijkmogelijkheden); kasteel Hillenraad, waar de Grüne Polizei huisde en Jo Stakenborg met

een strijkijzer vol verzetsinformatie in- en uitliep. Wij hoorden dat dr. Crasborn heel wat mensen een brevet van ziekzijn bezorgde, die zodoende niet naar Duitsland hoefden om daar te gaan werken. De terugkeer na de evacuatie geschiedde georganiseerd met militaire voertuigen of op eigen houtje. Wat bij thuiskomst veel indruk maakte, was de aanblik van verwoeste en geplunderde huizen. Maar men was gezond en in leven. De wederopbouw kon beginnen.

Ook Paul van Dael herinnert zich hoe werd meegedeeld: "Morgen moeten jullie eruit". En welke spullen neem je dan mee voor onbepaalde tijd. Hij kwam net als vriend Sef in Makkum terecht, maar dan bij de weduwe van een dominee, mevr. Hoornstra. Daar moest hij elke dag in de bijbel lezen. Maar er werd ook gevoetbald, gefierljept en gevist. Paul bewaart heel goede herinneringen aan zijn verblijf in Makkum: geweldig ontvangen en goed verzorgd. Bij thuiskomst in Swalmen was het in hun eigen huis een ongelofelijke rotzooi: de verfblikken lagen door de winkel.

Als Eddy voor de derde keer aan het woord komt, belicht hij specifiek de treinreis en de organisatie van de gemeentelijke evacuatiedienst in Leeuwarden. Tegenwoordig reis je in vier uurtjes in een gerieflijke trein naar Friesland; indertijd duurde de reis meerdere dagen en verbleef 95% van de mensen in veewagons met 60 à 70 personen tegelijk. In totaal vervoerden 16 treinen 30.000 evacués via Duitsland naar het noorden van Nederland, waarvan 20.000 naar Leeuwarden. Vier treinen werden onderweg beschoten met als gevolg 22 doden en veel gewonden. Ook werden er onderweg twee baby's geboren. In Friesland was al sinds oktober 1944 bekend dat een grootscheepse evacuatie vanuit Limburg stond te gebeuren en werden de nodige voorbereidingen getroffen voor een massale opvang in zalencentra. Slaap- en eetkwartieren (met name in scholen en ziekenhuizen) werden ingericht. Ook kreeg elke gemeente een huisvestingsbevel; reclames tegen inkwartiering konden niet in behandeling worden genomen. De toewijzing gebeurde wel met beleid.

Veel evacués bewaren goede herinneringen, kunnen mooie verhalen vertellen en hebben vaak bijzondere vriendschappen overgehouden aan deze

periode in hun leven. In Friesland was het mogelijk in goede harmonie te leven in oorlogstijd. Natuurlijk zag men uit naar de bevrijding, hoewel die gevoelens van heimwee, onrust, onzekerheid en frustraties opriep. Het zeer aandachtige publiek knikt of mompelt regelmatig instemmend. Aan het eind van Eddy's verhaal wordt de mogelijkheid geboden vragen te stellen of een persoonlijke ervaring te vertellen. Daarvan wordt heel ruim gebruik gemaakt. Een kleine greep: Was het vervoer alleen een Duitse aangelegenheid? Had het rode kruis er niets mee te maken? Kregen de mensen in Friesland een vergoeding? Staat het gedicht ook in het boek? Eddy van der Noord beantwoordt alle vragen naar beste weten, hier en daar geholpen door de aanwezigen. Ja, nee, f 1,50 tot f 2,- per persoon, ja. Een meneer heeft grote moeite met de benamingen wandeling en treinreis. Een andere vertelt hoe hij grote kisten met persoonlijke bezittingen in het kippenhok had begraven en dat alles er nog lag bij terugkeer; een mevrouw bewaart nog een gedachtenisprentje van een zusje. Iemand wil weten of er contacten zijn met heemkundeverenigingen in Brüggen en Waldniel en of daar ook historie is geschreven. Johanna Cox-Geraedts van onze geschiedeniswerkgroep weet te vertellen dat de mensen daar ook geëvacueerd waren, verder Duitsland in, en

dat veel Duitse archieven vernietigd zijn. Wel is daar in 1985 een boek met de titel "Brögke, wo geis se haer" verschenen, waarin iets over de evacuatie staat. Sef Geraedts wil nog wat kwijt over 1995, toen een gezelschap Swalmenaren vijftig jaar na de bevrijding samen nog eens naar Makkum is geweest, en de perikelen rond de plaquette die ze hadden laten maken. Het woord 'evacués' bleek fout gespeld en de kopergieterij zorgde dat er een nieuw exemplaar meekon. De plaquette hangt nu in de bibliotheek van Makkum naast de kerk. Een erg mooi moment is het als de heer Boerma opstaat en met een traan in het oog

vertelt dat hij Swalmen nog altijd dankbaar is voor de evacuatie, omdat hij daardoor zijn vrouw heeft leren kennen met wie hij nu al meer dan zestig jaar gelukkig is getrouwd! Er blijken nog enkele mensen in de zaal te zitten met dezelfde ervaring.

MHVS-voorzitter Toine Wuts tenslotte vindt het belangrijk om een dergelijk boek met verhalen die een hoop emoties oproepen, te bewaren; verhalen uit het verleden zijn immers lessen voor de toekomst. Er zijn flessen wijn om te bedanken voor de auteur, voor Sef, Paul en Lei. Met de oproep om de ervaringen te delen sluit Toine deze bijeenkomst, waarna de mensen hun bestelde boeken in ontvangst kunnen gaan nemen.

Riky Simons-Julicher

JAARPROGRAMMA 2011

Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal en Milieu- en Heemkunde Vereniging Swalmen
(onder voorbehoud, nadere publicaties in 't Zjwaemke en 't Gazetje)

juli/augustus	Vakantie
augustus/september	Fietstocht Krickenbeckersee (MHVS)
september	Excursie oude kerkhof Roermond (MHVS)
11 september	Open Monumentendag: thema Swalmer kerken (MHVS)
11 september	Open Monumentendag: 'Herbestemming van monumenten' (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
23-24-25 september	Weekendexcursie Natuurwerkgroep (MHVS)
2 oktober	Fietsexcursie door het voormalige Britse Munitiedepot verzorgd door de werkgroep Gidsen Munitiedepot (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
9 oktober	Herfstwandeling i.s.m. IVN afdeling de Steilrand (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
najaar	Hoogstamfruitbomen snoeicursus (MHVS)
oktober	Open Dag (MHVS)
29 oktober	Wandeling Nacht van de Nacht (MHVS)
25 oktober	Lezing over het leven van de boerin rond 1900 (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
5 november	Natuurdoedag (MHVS)
6 november	Genealogische contactdag (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
22 november	Lezing over gebruiken rond Sinterklaas (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
november	Presentatie boek Zjwamer spreekwoorden en gezegdes (MHVS)
26 december	Kerstwandeling (gezamenlijke activiteit)

En verder..... het programma kan nog worden aangepast. Er staan (onder voorbehoud) enkele kleine excursies op het programma. Te zijner tijd komen we hier op terug.

WANDELINGEN SWALMDALGIDSEN EN KANOTOCHTEN 2011 (deze wandelingen en kanotochten worden georganiseerd door Staatsbosbeheer en zijn niet gratis, nadere publicaties in 't Zjwaemke en 't Gazetje)

Zondag 17 juli, gesnuif en gesnuffel in de Vuilbemden, duur 3 uur, vertrek om 19.00 uur parkeerplaats kerkje Asselt

Donderdag 21 juli, avondspiegeltocht op de Asseltse plassen, duur, 3,5 uur, vertrek om 19.30 uur parkeerplaats einde Buggenumerweg, Roermond-Leeuwen

Woensdag 27 juli, vossenspeurtocht in het Swalmdal, duur 2 uur, vertrek om 14.30 uur herberg de Bos, Bosstraat 115 te Swalmen

Woensdag 3 augustus, voor de kleintjes: Okki de eekhoorn in het Swalmdal, duur 2 uur, vertrek om 14.30 uur herberg de Bos, Bosstraat 115 te Swalmen

Woensdag 10 augustus, safaritour in het Swalmdal, duur 2 uur, vertrek om 14.30 uur info-bord Groenewoud Swalmen

Zaterdag 13 augustus, volle maan kanotocht, duur 3,5 uur, vertrek om 20.00 uur parkeerplaats einde Buggenumerweg, Roermond-Leeuwen

Woensdag 17 augustus, roverspad in het Swalmdal, duur 2 uur, vertrek om 14.30 uur herberg de Bos, Bosstraat 115 te Swalmen

Zondag 21 augustus, morgenkanotocht op de Asseltse plassen, duur 3,5 uur, vertrek om 09.00 uur parkeerplaats einde Buggenumerweg, Roermond-Leeuwen

Woensdag 31 augustus, voor de kleintjes: Okki de eekhoorn in het Swalmdal, duur 2 uur, vertrek om 14.30 uur infobord Groenewoud Swalmen

Zondag 4 september, de das in Wieler en Donderberg, duur 2 uur, vertrek om 19.00 uur picknickplaats Eind te Asselt

Zondag 4 september, middagkanotocht op de Asseltse plassen, duur 3,5 uur, vertrek om 14.00 uur p.plaats einde Buggenumerweg, Roermond-Leeuwen

Zaterdag 10 september, volle maan kanotocht, duur 3,5 uur, vertrek om 19.00 uur p.plaats einde Buggenumerweg, Roermond-Leeuwen

Dinsdag 13 september, volle maan kanotocht, duur 3,5 uur, vertrek om 19.00 uur p.plaats einde Buggenumerweg, Roermond-Leeuwen

Woensdag 14 september, heksentocht in het Swalmdal, duur 2 uur, vertrek om 14.30 infobord Groenewoud Swalmen

Zaterdag 17 september, morgenkanotocht op de Asseltse plassen, duur 3,5 uur, vertrek om 09.00 uur p.plaats einde Buggenumerweg, Roermond-Leeuwen

Zondag 25 september, middagkanotocht op de Asseltse plassen, duur 3,5 uur, vertrek om 14.00 uur p.plaats einde Buggenumerweg, Roermond-Leeuwen

Zondag 2 oktober, herfstwandeling met aansluitend koffie en vlaai in de Holtmühle, duur 2,5 uur, vertrek om 10.00 uur p.plaats Park Maasduinen, Maalbekerweg 25 Belfeld

Zondag 2 oktober, middagkanotocht op de Asseltse plassen, duur 3,5 uur, vertrek om 14.00 uur p.plaats einde Buggenumerweg, Roermond-Leeuwen

Zondag 9 oktober, herfstwandeling in het Swalmdal en bezoek aan shii-takekwekerij, duur 3,5 uur, vertrek om 10.00 uur Pension Groenewoud, Groenewoud 8 Swalmen

Woensdag 12 oktober, paddestoelenwandeling voor kinderen in het Swalmdal, duur 2 uur, vertrek om 14.30 uur herberg de Bos, Bosstraat 115 Swalmen

THEMARONDELEIDINGEN 2011 WERKGROEP DORPSGIDSEN BEESEL

Zondag 17 juli

'Wat de Beeselse kunstwerken ons vertellen', Kunstroute, duur ca. 3 uur, start om 13.00 uur op de markt in Beesel

Zondag 30 oktober

'Door bos en beemd', Schoolt-Rijkroute, duur ca. 3,5 uur, start om 13.00 uur op de markt in Beesel

JAARPROGRAMMA I.V.N. DE STEILRAND 2011

Zondag 17 juli

Ochtendexcursie Meerlebroek, vertrek om 9.30 uur parkeerplaats Mouterdijk Reuver

Zondag 7 augustus

Insectenwandeling rondom Maalbeek, vertrek om 14.00 uur vanaf camping De Maasduinen

Zondag 25 september

Paddestoelenexcursie, vertrek om 10.00 uur bij Witte Stein Reuver

Zondag 9 oktober

Traditionele herfstwandeling 'ommetje door Beesel', vertrek om 10.00 uur Markt Beesel

RECONSTRUCTIE WANDELBOS SWALMEN

Het Wandelbos ligt naast zwembad de Bosberg, aan de noordzijde van de Swalm en is ca. 11 ha groot. Het Swalmdal is een Natura-2000 gebied en aangewezen als speciale beschermingszone voor natte natuurbossen en de Zeggekorfslak. Rond 1900 zijn in het Wandelbos ontwatering-greppels aangelegd om er eiken en dennen te kunnen planten. Tijdens de herbebossing in 1990 is veelal Zomereik gebruikt. Het is de bedoeling dat tijdens de werkzaamheden op ca. 0,85 ha eiken worden gekapt. Daarna wordt de bodem van de begroeiing en strooisellaag ontdaan door zogenaamd te plaggen. Door de bodem te plaggen komt de minerale ondergrond aan de oppervlakte te liggen. Met deze schone grond worden de ontwateringgreppels dichtgeschoven.

Door de natte weersomstandigheden van enkele weken in februari en de aanwezigheid van kwelwater zijn de terreinomstandigheden momenteel niet geschikt voor uitvoering van de herstelwerkzaamheden in het Wandelbos. Een droge periode van enkele weken is nodig voordat het terrein over voldoende draagkracht beschikt voor machines. Aangezien het broedseizoen is begonnen,

mogen er tijdelijk geen bomen meer worden gekapt. De eind februari aangekondigde werkzaamheden worden daarom uitgesteld tot juli/augustus 2011.

Doelstelling van het herstelbeheer is het creëren van de juiste terreinomstandigheden waardoor zich een bijzonder Elzenbroekbos kan ontwikkelen. In de kruidlaag zullen soorten voorkomen als: Moerasvaren, Moerasviooltje, Wilde gagel en verschillende soorten veenmossen. Daarnaast zal de kwaliteit van het leefgebied van soorten als de Kamsalamander, Alpenwatersalamander en Zeggekorfslak verbeteren.

De werkzaamheden worden uitgevoerd volgens de voorwaarden uit de Gedragscode zorgvuldig Bosbeheer en de Gedragscode Natuurbeheer.

Het bosgebied is in eigendom van de Gemeente Roermond. Bosgroep Zuid Nederland begeleidt in opdracht van de gemeente de uitvoeringswerkzaamheden. Heeft u nog vragen of opmerkingen dan kunt u contact opnemen met de heer Johan Arts, tel. 040 20 66 360, j.arts@bosgroepen.nl.

Johanna Cox-Geraedts
Riky Simons-Julicher

Januari

1. Swalmen behoort sinds 2007 bij Roermond. Momenteel wonen er 7421 personen.

3. In de gehele Swalm is door waterschap Peel en Maasvallei de zeldzame rivierbodemwants aange troffen. De aanwezigheid van dit diertje duidt erop dat de waterkwaliteit sterk verbeterd is.

9. Pastoor Chrit Willems van de Dyonisiusparochie Asselt viert zijn 25-jarig jubileum met een dankdienst in het pittoreske kerkje. Aansluitend is er een receptie in restaurant Maaszicht. Hij trouwde meer dan duizend stellen uit alle windstreken.

11. Vandaag is het precies 25 jaar geleden dat 2000 Swalmenaren met 32 bussen, 7000 handtekeningen op vloertegels én het bruidspaar Jan en Riet Polmans naar Maastricht trokken om te protesteren tegen de voorgenomen fusie met Roermond. In 2007 werden beide gemeenten alsnog samengevoegd. Burgemeester Van Beers bezoekt het bruidspaar van toen.

16. Annelies Hermans uit Boukoul presenteert onder het pseudoniem Lisa Naus haar eerste boek 'Port en arak', over een vrouw die nieuwe keuzes maakt in haar leven.

29. IVN Roermond en Staatsbosbeheer organiseren samen een werkochtend in het Groenewoud om de daar aanwezige voormalige twintig meter brede schapendrift, waarover schapen naar de heide werden geleid tussen twee wallen met ste-

kelige begroeiing, weer zichtbaar te maken in het landschap.

30. In gemeenschapshuis de Robijn wordt een reliëf onthuld ter herinnering aan de parochiekerk van het Woord Gods, die hier gestaan heeft. De Swalmer keramist Joop Cromptvoets is de maker van deze 'Trap naar de Hemel', waarin de hoeksteen uit de voormalige kerk is verwerkt.

Februari

1. BC Broekhin en Gilde Opleidingen starten in augustus met een zesjarige vakopleiding techniek op mbo 2-niveau. Daarmee keert de oude ambachtsschool terug voor vaklui in beroepen als installateur, meubelmaker of metaalbewerker.

5. De Fobmötse roepen Jannie Kessels uit als hun jubileumprins (11 jaar). Zijn motto luidt: 'Wie later wie baeter'.

6. De 59e prins van de Hopsjlokkers is Rick II Beulen (25), met als motto: 'Hiej zits se good'.

12. Alexander I Kirberg is de 62e prins van de Kwekkerte Boukoul. Zijn motto is: 't Môt neet gekker waere'.

16. Zorginstelling Daelzicht en woningstichting 2-Duizend hebben het voornemen op de plek van het voormalige schoolgebouw aan het

Mortelplein te Swalmen achttien appartementen te bouwen voor volwassenen met een lichte verstandelijke beperking.

16. Voor de derde keer in vier jaar tijd wint papierfabriek Van Houtum de Arbo-trofee en is daarmee opnieuw de veiligste papierfabriek van Nederland voor haar medewerkers.

19. Aartjesbal in Asselt. Tijdens dit gezellige bal wordt Victor Mostart (42) uitgeroepen als de nieuwe Vader Aar.

Maart

7. Door de Swalmer straten trekt weer een fraaie optocht. Het motto 'Hiej zits se good' wordt op diverse manieren uitgebeeld. De winnaar van de Har Cox wisseltrofee is de groep olifanten die de personeelsvereniging van de Trompetter uitbeeldt.

13. Tijdens de jaarvergadering van Harmonie Sint Caecilia worden Thei en Toos Wolters-Meijers benoemd tot lid in de Orde van Oranje Nassau. Het

bijbehorende lintje krijgen ze opgespeld door burgemeester Van Beers. Beiden hebben zich de afgelopen 25 jaar op organisatorisch gebied bijzonder verdienstelijk gemaakt voor de harmonie. Mevrouw Wolters is daarnaast ook nog bestuurslid van de Vrouwenvereniging en de seniorenvereniging.

20. Vandaag opent ijssalon Da Giovanni aan de Hoogstraat voor het eerst de deur. De speciaal voor deze zaak ontwikkelde ijssmaak 'Swalmer Troef' is alleen in Swalmen verkrijgbaar.

20. De herenkoorafdeling, tegenwoordig Schola Gregoriana St. Lamberti genaamd, van het kerkelijk zangkoor St. Caecilia bestaat 75 jaar. Aan het eind van de gregoriaanse jubileummis is er een gouden Gregoriusmedaille voor de heer Jeu Delissen voor 40 jaar trouw kerkkoorlidmaatschap.

De **KRONIEK VAN BEESEL, REUVER EN BELFELD** verschijnt op de site van de Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal.

UIT EN THUIS

In Biejeingezeumerd 2010-4 stond een fragment van een muurreliëf afgebeeld. Niemand meldde zich met nadere informatie hierover. Wel met het verzoek om de hele foto te tonen. Het muurreliëf is in 1950 gemaakt door Sef Cromptvoets uit Swalmen, die indertijd bij St. Joris in Beesel werkte. Het is te vinden in de voorgevel van het pand Koningin Wilhelminalaan 65 te Swalmen en werd indertijd aangebracht bij gelegenheid van de oplevering van de nieuwbouw in het Groene Kruisgebied. Vermoedelijk stelt het Jan Baptist voor, de patroonheilige van deze buurt. Enkele huisnummers verderop ook van de hand van Sef Cromptvoets 'de zaaier'.

ÓZZE PAP VERTÈLT

Wim Rovers

Ózze pap is Jan Rovers, ouch bekènd as Jan van Sjtappes Marie. In de tachtiger jaore begós ich mèt 't oetzeuke van de sjtamboum en de gesjiedenis van de femielie Rovers. In 't kader daovan hób ich ózze Pap laote vertèlle euver vreuger. Det hób ich opgenaome op 'nne cassetterecorder en later oetgewerk. Hiej zien verhaol (30-05-1986).

Pap haet ós Mam lieëre kènne oppe Ruiverse kermis. Mam waar toen 19 jaor en wónde toen woe noe Gerrit van Niese (Gerrit Niesen, van ome Jan, 'de Sjmeed') wónt. Dao haet mam gewónd toet ze mèt Pap trouwde. Mam is gebaore 'oppe Meule' (Meulewaeg).

De moder van Mam (An Niesen-Beurskens, ofwaal 'An van de Verlaore') haet vreuger in 't hoes van bekker Denessen (Keulsewaeg) gewónd. Oma Rovers häör thoes waar oppe plaats woe noe Verduzeldonk (Verdeuzeldonk) ligk. Die haje kefee en hote Sjtappe (Verstappen).

Pap ziene Pap hoot Wullem Rovers, oppe Ruiver bekènd as Wullem van Paquay, ómdet d'r veur Joep Paquay werkde. Hae wónde in 'n hoes van Paquay oppe Broeklaan woe later Lorrens van de Diek (van Willick) haet gewónd (taegewäördig aufgebraoke, perceel Bis-Bis).

Vanoet 't hoes van Joep van Paquay, 't gebaorte-hoes van Pap, is Wullem mèt zien gezin vertrokke nao de Benheuvel (Indusjtriesjtraot). Wullem haaj gehuurd gezaete en koch noe det hoes oppe Benheuvel. Veur dae tied wónde Sjeng van Sieb (Steeghs) dao-in.

Biej det hoes ware 'nne koesjtal en 'n paar verkessjtel. De koesjtal sjtóng dwars op 't hoes.

(Wullem haet dao ouch 'n koe gehad.) D'r waar ouch 'n sjuur en 'nne paerssjtal.

Pap waar 'n jaor of zès toen 't gezin Rovers dao-haer is verhoes. Tante Mia is dao gebaore. Baove ware dao twieë kaemerkes. Oppe opkamer sjlepe ze mèt veer man: Wiel, Hein, Jan en Piet. Op die kamer waar gèn leech. Van óngerroet de kamer/keuke gings se ieërs 'n trapje op en zoeë kwaams se op 'n loek. Det waar zoeëgezag de kelderdeur. Vanaaf det loek kós se ouch de trap nao baove op.

Wiejgezag waar woe noe Verduzeldonk ligk Sjtappe, oma zien thoes. Dao waar 'nne zaal bieje. Dae is aafgebrandj en waas d'r dus later neet mieër. Vreuger zat de sjötteriej dao mètte kermis 'n tent neer. Det waar veur te danse. Die tent zatte ze bieje Sjtappe veur 't hoes en den toet bieje Dreeske van Ottenheim. Dae wónde toen in det aad dingk woe later Pieër vanne Matter (Schoolmeesters) haet gewónd en det later van

Frans van sjlechter Pieëter (Franssen) waar (Keulsewaeg-Heyencamp, gesjloop in 1987). 't Kèn ouch det dae wónde in det hoes det daonave loog, van Kate-Hannes (Timmermans) woe later Joep van Geurts nag in gewónd haet. Daags nao de kermis haaj de sjötteriej 'nne fieësaovend in die tent.

Aan de Broeklaan, naeve 't hoes van Wullem Rovers inne richting vanne Annasjtraot, loog 'n sjperriusveld. Det waar van Joep van Paquay. Aan de euverkantj vanne waeg loog ouch sjperrius en dae waar van Marie van Paquay. Veur de sjoëël mósde Pap en zien breurs dae sjperrius sjtaeke. Óm zès oer beginne toet ach en den nao hoes, de klump aandoon en den nao sjoëël. En den haajs se twieë döbbeltjes verdeend. Den waas se neet nao de kerk gewaes en den kreegs se ouch nag sjtraof van de meister. Idder morge waerde oppe sjoëël gevraog of se ouch nao de kerk waas gewaes en den waerde det aangesjtreep.

Dae Joep dae haaj 'n hieël personieël en dae sjperrius mós aafgesjoeffeld waere. Asse dae deje opbouwe den vore ze mèt 'n Braobantjse ploog, det is ein hieël lichte ploog, veer vore taegenein. Det mós 't bèd waere en den mós det mèt 't sjeupke opgebouwd waere en den waerde det baovenop fijn geherk. Den haje ze zón wel van hout en die besjtóng oet twieë deile, ein op 't ein bèd en ein op 't anger bèd. Zoeë kóste ze twieë bèdde in eine kieër welle. En den mós dao-in gesjoeffeld waere.

Biej Pap thoes verkochte ze sjperrius veur 'n kwartje (per kilo) en den mósde ze um ouch nag aan hoes bezorge. En dae den neet weg ging, dae brachte ze nao Paquay en den ging dae dao mèt

nao de veiling. Biej Opa haje ze 'nne bolderwage, zónne veer-raad, en dao waerde de sjperrius mèt verveurd.

Nao de sjoëeltied, toen d'r 13 jaor aad waas, ging Pap werke biej ome Piejaer Versjtappe (Sjtappes-Piejaer =Verstappen). Hae mós dao mèlk vente. Det gebeurde van ome Piejaer oet. Tuite achter aanne fiets, achter oppe draeger de liter, veur oppe draeger 'n tuit en innegang ein oppe sjtang. Hae en ome Piejaer begóste te vente biej Teunisse-Pieër aanne Klok en Sjeng van Lier begós te vente inne Kevit. Pap mós den daobiej ouch extra achteraf gaon, want de kinjer die dao wónde mósde ouch de fles hóbbe; d'r mós mèlk zien. Ome Piejaer voor den mèt paerd en wage. Later voor Pap ouch de wage.

Biej woe noe Heuts wónt (Broeklaan-hook Annasjtraot) haet Pap de wage èns ómgetrokke. 'nne Veerwielige platte wage waas det. Die sjpääre neet. 'n Kersjpaor haet 'n bepaolde breite maar 'nne veerwielige wage is sjmaler. Dae voor aan eine kantj mètte raer tösse de hoofsjlaag en de leis in. Biej Heuts zoot de roet drop en dao mós Pap dreije. Hae sjting get sjtóm; die meule die dreijde en 't echterste raad sjting te deep en bleef inne vaarleis sjtaon. En toen kwaam det geval euver. Dao loog de wage op ein ziej. Ome Piejaer zag toen: "Jan, det gebeurt dich noeëts mieër. Noe kèns se ouch vare. Det gebeurt dich noeëts mieër". Daomei haaj Pap toen gelieërd. Det is um noeëts mieër euverkómme. Hae keek waal oet. 't Waas gelökkig op 't inj vanne roet dus waas d'r gèn mèlk mieër oppe wage. D'r waas dus eigelik nieks gebeurd. 't Iezer vanne boek is waal altied krómp gebleve; det is noeëts mieër rech gemaakt. Later haet Kees nach mèt dae wage gereje. Kees, det waas Sef van Teunisse-Piet, 'n broor van Teunisse-Pie. Dae deej de beerhanjel en wónde in de wuuëning woe later de Madera-bar is gekómme.

Later haet Pap de broeëdwage gereje biej bekker Tieëwe (Teeuwen). Éns, in de kesjtaanjele-tied mós Pap nao Bergerhaof toe. Dao mós hae ónger de paort door mètte manj. Hae ging dao neet

mèt paerd en wage haer, ómdet det neet oppe roet loog. Ieërs mós hae dao de kelder in. Dae loog ónger die paort en dao mós d'r kieke wat d'r nag aan wèk loog. 't Waas den óngevieër nege oer inne morgge want ieërder kós se nöriges get doon. Den ging d'r nao binne nao de keuke óm ziene wèk aaf te levere. Dao leep dök 'nne hóndj in 'n bótterraad. Det raad waas óngevieër twieë-en-'nne-halve maeter hoeëg. Dae hóndj mós zoeë den de bótter sjtoeëte.

Naodet Pap dao gewaes waas raapde hae zich get kesjtaanjele en neut. As d'r daomèt thoeskwaam bij Chrit Tieëwe, haolde dae 'm dök die kesjtaanjele weg. Óm die raeje mós Pap die kesjtaanjele verberge inne broeëdwage. Hae kreeg aevel neet de tied óm die kesjtaanjele op te aete. Det deej d'r sjmiddes as d'r gevent haaj. Hae voor den mètte wage nao de Pannesjop en daonao nao de boere in 't Brook. Den haaj d'r 'nne wage wèk nuuëdig. Hae mós nao Burger, Pieëters, Veldman, Felix (Bongers), en 'de Pater' (Timmermans), dae wónde in det hoes wat Jan van de Dure (Franssen) opgebouwd haet (naeve Harie van Jansse). 't Waas herfs en den kós die zón nag zoeë fijn sjiene en dao voor hae haer...en dach : "Jan, doe mós die kesjtaanjele opaete." Hae pakde 't metske det d'r daoveur bij zich haaj. 't Paerd sjtapde vanzelf, tenminste... det dach d'r. De leisels haaj d'r euver de boek hange. Achter oppe wage hat d'r 'nne lange klöppel ligke. Dae loog dao óm 't paerd te houwe; veur det paerd te drieve. En ouch veur die jónge aaf te rammele. Achter op dae broeëdwage haajs se twieë deurkes mèt ruutjes óm de zjwaaj van de werme wèk droet te laote. En die jónge grepe zich achter aan det deurke en den hóngge die dao-aan. Pap kroop den baove op dae wage en houwde die jónge oppe vuus. Det paerd sökkelde zich eweg. Pap houwde mèt dae klöppel op det paerd en innegang, -hae haaj 't paerd neet vas-, houwde det paerd ouch. Noe is 't zoeë det asse 'n paerd houws desse um den vas mós haje, den mós se dae kop in die pens trekke. Die buim van dae wage ware neet erg hoeëg en zoeë kwaam 't det det paerd euver dae boum haer houwde.

Dao sjting Pap; det paerd eine poeët euver dae boum. Dae petroeën ging zich ligke. Dao loog d'r en Pap sjting te kieke. Pap ging um drek oppe kop zitte. As 'n paerd ómgeit mós se um oppe kop

gaon zitte. Den sjteit d'r neet op. Kiek maar 'ns as 'n paerd opsjteit. Ieërs trek hae de kop ómhoeëg. Dae wage ging neet óm, maar det paerd haaj de boum tösse de puuët ligke. Alle gelökke waas Hannes Gubbels, de pap van Sjaek, inne Vossekoel aan 't werke. Dae is gekómme en same hóbbe ze det bieës d'r oet gehaald. Det ging good. Die dinger zien dökker gebeurd, maar den móste ze de zaak kepot sjnieje. Maar dit ging semmelik good. As dich det gebeurt den sjteis se d'r sjoeën op. Den mós se zoeë midde in 't veld ligke en den 'nne buujel zien van 'n jaor of zèstieën.

Van bekker Tieëwe oet vertrok Pap euver de Pannesjop en den op Tiesse-Piet aan en den ging det nao 't Brook toe. Sjwintjers den waas det get. Toen haet t'r dök ozel geleje. Jan voor van de Klok oet toet woe noe 't Jaegersshoes ligk en voor dao drin bij Burger. Asse den voors kós se oppe wage blieve sjtaon, of zitte. Maar wie hae dae waeg aafvoor, nou kaerel, den d'r vanaaf. En naeve det paerd op. Godverdommenag,.... bäöke vanne kaaj. Hae rende den naeve 't paerd of de wage op pies bij Burger. Den waas 't aovend. Dao kwaams se biejnao noeëts binne. De kieëre det t'r dao binne is gewaes kan d'r tülle. Die gove det broeëdmendje aan door de raam. Altied ging dao de raam aope, neet de deur, nae de raam. Pap mós dao Hollands kalle. Daonao ging hae nao Pieëters toe. Dao waerde Pap zoeë bedeed. Vèttig waas 't dao.... Dao haje ze 'n Braobantjse kachel mèt zón trómmel oppe moeër aan. Nou,... en den sjting dao 'n glaas mèlk veur 'm vaerdig. En den hóngge

dao zón sjtök of vief jónge , die hóngedao mèt zón sijnótnaas baove. Neet det Pap noe zoeë praoper waas, maar En den kreeg hae dao waal dökker 'n briefke mèt; of hae det gebeurbeeld in de Edah aaf wól gaeve. Toen waas de Edah oppe Ruiver woe noe die sijnackbar van Witjes is (Keulsewaeg). In die Edah haet Bertrams nag ingezaete. En hae mós ouch de pos mètnimme; die dinger gebeurde allemaol.

Van Pieëters oet ging 't nao de Vlieger. Dao looits se 'nne halve wage grei aaf. Die haje 'nne houp personeiël. En den bieje Klaas. Daonao nao Verfürth en den ging 't nao Rocks toe en den nao

de Wit. En den mósde se oppe wage kroepedangers kwaams se d'r gaar nimmer op. En asse neet drop zoots kwaams se inne baek asse 't paerd neet kósde sjture, zónne sjlechte waeg waas det. En den ging 't nao Veldman. En den van Veldman nao Felix (Bongers).

Pap haet óngevieër 'n jaor of veer bieje bekker Tieëwe gewerk. Hae mos toen zès daag inne waek werke veur zès gölde. Zès daag, neet vief-en-eine-halve, nae, zès daag. Nao um is Piet van Böggenum dao gekómme. Nao de oorlog is Wiel, ein broor van Pap, bieje Tieëwe gaon werke.

LUCHTWACHTTORENS IN SWALMEN (2)

Els Janssen- van Avesaath

In 2008 schreef ik een verhaal over de familie Jos Hendrickx-Crijns en de moutfabriek, vanwege het feit dat de Milieu- en Heemkundevereniging Swalmen het woonhuis in gebruik heeft als verenigingslokaal, samen met harmonie St. Caecilia van Swalmen.

In diezelfde periode kreeg ik contact met schrijvers die een boekje samenstelden over wachttorens in Nederland. In dit boekje werd een wachttoren vermeld bij de moutfabriek. Tijdens een gesprek met de heer Jos Hendrickx, kleinzoon van de oprichter van de moutfabriek, bleek dat er inderdaad een wachttoren op het oude gebouw stond, maar dat er rond 1956 een tweede wachtpost gebouwd werd op een nieuwe silo.

Mijn nieuwsgierigheid was gewekt, waar hadden deze wachtposten voor gediend? Deze keer het tweede en laatste deel.

De koude oorlog, uitkijk- en wachttorens

De Koude Oorlog bereikte zijn hoogtepunt met de Cubacrisis in 1961.

De overheid en de Bescherming Bevolking (B.B.) gingen uit van de mogelijke gevolgen van een atoomaanval. Zij zagen ook mogelijkheden om deze ramp het hoofd te bieden, als men zich terdege zou voorbereiden. In de jaren '50 werd in Nederland een groot netwerk van uitkijk- en wachttorens opgezet om in tijden van oorlog of dreiging vijandige vliegtuigen te signaleren.

Ook in Swalmen werd zo'n toren gebouwd op een silo van de moutfabriek. De silo en toren waren hoger dan de eerstgebouwde toren op de oude moutfabriek. Het voormalige Korps Luchtwachtdienst (K.L.D.), dat op 1 mei

1950 werd opgericht, was verantwoordelijk voor de vliegtuigsignalering, en zorgde per regio voor vrijwilligers die de torens bemanden. Gedurende het 13-jarig bestaan van de K.L.D. bleef het lastig om genoeg vrijwilligers te werven, dit ondanks uitgebreide voorlichtingscampagnes.

Met oog en oor werd het luchtruim vanaf deze wachttorens bewaakt tot op 1.500 m, omdat de radartechniek nog niet zo goed ontwikkeld was, dat deze ingezet kon worden bij het traceren van laag overkomende vliegtuigen. In 1964 werd de K.L.D. opgeheven. Ca. 10 wachttorens werden toen overgedragen aan de B.B. Deze gebruikte de torens voor het exact lokaliseren, d.m.v. speciale apparatuur, van een mogelijke atoomaanslag. Het is maar goed dat de K.L.D. nooit in oorlogssituatie heeft moeten functioneren. In feite was de opzet al verouderd, want tijdens de Tweede Wereldoorlog maakten de Duitsers al gebruik van radarposten. Er werden door heel Nederland veel wachttorens gebouwd die niet of nauwelijks dienst hebben gedaan. Veel torens werden afgebroken, enkele bleven behouden als industrieel erfgoed uit de Koude Oorlog.

De angst voor een derde wereldoorlog

Zoals gezegd was in 1961 de Koude Oorlog nog lang niet ten einde. De Cubacrisis zorgde ervoor dat veel landen zich paraat maakten voor een eventuele oorlog met gebruik van atoomwapens. Zo ook Nederland. Landelijk werd er een grote voorlichtingscampagne op poten gezet. In oktober van dat jaar ontving ieder huisgezin een envelop van de Dienst Minister van Binnenlandse zaken, met: WENKEN VOOR DE BESCHERMING VAN UW GEZIN EN UZELF, een rood boekje van de Bescherming Bevolking, met een toelichting op bovengenoemde wenken en een brochure met wenken voor eerste hulp. In het rode boekje werden de volgende onderwerpen uitvoerig toege-

licht: Luchtgevaar - Conventionele aanvalsmiddelen - Brand - Kernwapens - Bescherming tegen atoombomexplosie - Waterstofbommen - Radioactieve neerslag (fall-out) - Fall-out-alarm en schuilkelderproblemen - Voedsel in huis en in de schuilgelegenheid - Nog iets in huis te nemen - Kan ik mijzelf beschermen - IJzeren noodvoorraad en Maatregelen bij evacuatie. Aan alles was gedacht.

Er werd geadviseerd alles goed door te lezen en bij onduidelijkheden contact op te nemen met het blokhoofd.

De taak van de gemeente Swalmen

In de Swalmbode van zaterdag 23 september 1961 werd een brief geplaatst, gericht aan:

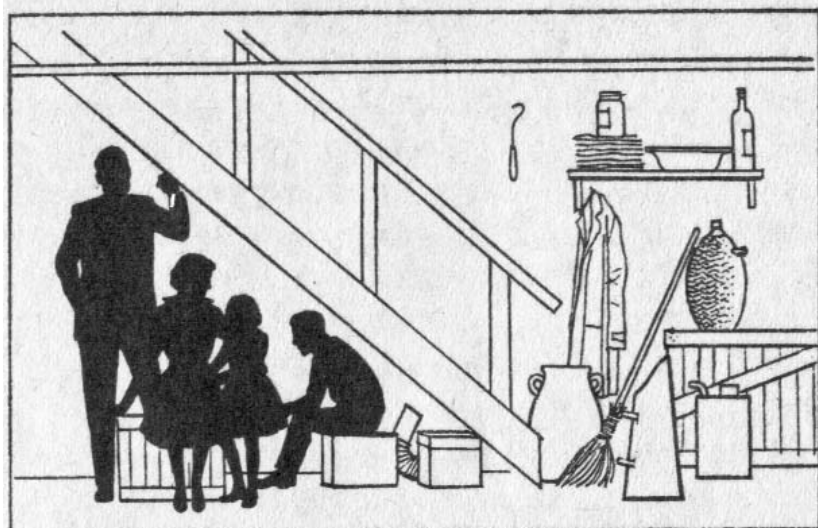
Alle inwoners van Swalmen.

Maandag 25 september 1961 of een der daaropvolgende dagen ontvangt U via de post van de Minister van Binnenlandse Zaken een map, bevattende "Wenken voor de bescherming van Uw gezin en Uzelf" en "Wenken voor eerste hulp".

Ik raad u dringend aan de inhoud goed te lezen en die map zorgvuldig te bewaren.

Degene, die geen map heeft ontvangen of beheerders van inrichtingen/fabrieken, die meerdere exemplaren wensen te ontvangen, kunnen deze mappen ter gemeentesecretarie afhalen.

Nadere inlichtingen kunnen eveneens ter secretarie verkregen worden. Bovendien zullen binnenkort de blokwachters, die momenteel in opleiding zijn, ingeschakeld worden om de bewoners van hun blok voor te lichten omtrent de mogelijk te verwachten gevaren,

Schuilen onder de keldertrap

om te stimuleren bij het nemen van preventieve maatregelen en te adviseren bij het uitvoeren van die maatregelen. Namen en adressen van deze blokwachters, alsmede de indeling der blokken, zullen nader ter algemene kennis worden gebracht. Ter aanvulling van het gestelde op de derde bladzijde van "Wenken voor de bescherming van Uw gezin en Uzelf" zij nog meegedeeld, dat de gemeente Swalmen behoort tot A-KRING BESCHERMING BEVOLKING LIMBURG-b.

De Burgemeester van Swalmen, Hoofd Zelfbescherming, Ch. Strens.

De afdeling B.B. van Swalmen behoorde bij de Kring Roermond, en het provinciaal Commando Limburg was gezeteld in Maastricht.

Wat betekende dit voor het dagelijks leven in Swalmen?

De mensen praatten over Cuba, er gingen geruchten over de Hongaarse opstand en een eventuele Derde Wereldoorlog. De Hongaarse Opstand was een massaal verzet in 1956, gericht tegen het stalinistisch bewind in Hongarije. Wat als een vreedzame betoging begon, eindigde in geweld. De regering riep de Sovjet-Unie te hulp. De opstandelingen hadden niets in te brengen tegen het geweld van zwaarbewapende Russische divisies. De roep om hulp van het Westen was indringend. Er waren wereldwijd protesten maar niemand durfde zich in het conflict te mengen, ook Dwight Eisenhower, de Amerikaanse president, niet. De opstand kostte duizenden mensenlevens, veel Hongaren sloegen op de vlucht, en het communistische regime werd in stand gehouden door de regering onder leiding van János Kádár.

Als kind begreep ik er niets van, alles was omgeven met een geheimzinnige waas. Er werd niet over gepraat. Kinderen hoefden deze zorgen nog niet te kennen. Maar je kreeg genoeg mee van wat er eventueel zou kunnen gebeuren. Op school leerden we dat er een Eerste en Tweede Wereldoorlog waren geweest met al zijn verschrikkingen. Dat er een eventuele Derde Wereldoorlog op komst was, maakte me bang. Er werd intensief naar de radio geluisterd en de kranten werden uitgepluisd. Zelf herinner ik mij dat ik mijn ouders hoorde praten over hamstereën, dat mensen voorraden aan gingen leggen. Zij hadden de Tweede Wereldoorlog meegemaakt en

wisten wat nodig was in slechte tijden. Ook mijn ouders legden voorraden aan. Grote stukken zeep, teerzeep, bruine bonen en andere conserven in blik, kolen 'neutjes veer', aardappelen, zout en suiker. Kaarsen, lucifers, gedroogde erwten en bonen. Nog lang daarna aten we bruine bonen en werden we gewassen 'mit sjtangzeip.'

Tot de opheffing van de B.B. in 1985 bleef de noodwachtplicht bij deze organisatie van kracht. Door de neergang van het communistische systeem in de Sovjet-Unie en in de rest van de wereld verloor de Koude Oorlog terrein. In 1991 viel de Sovjet-Unie uiteen en dit betekende het einde van de Koude Oorlog en de opheffing van het Warschau Pact.

De overgebleven wachttorens zijn de stille getuigen uit een periode waarin vrede in Nederland niet vanzelfsprekend was. En in veel landen is vrede nog steeds niet vanzelfsprekend.

Bronvermelding: De katholieke encyclopaedie - 1950, Winkler Prins voor de vrouw - 1952, Swalmen '40-'45: Milieu- en Heemkundevereniging Swalmen, Spiegel van Roermond 2007 - Uitgave van de stichting Rura, Brochure Dienst Minister van Binnenlandse Zaken, Archief Ministerie van Binnenlandse Zaken: Insp. Der Burgerwachten 1922-1940, Wikipedia, Luchtwachttorens in Nederland Auteurs: Hans Sakkers en Johan den Hollander, Archief Milieu- en Heemkundevereniging Swalmen, dhr. J. Hawinkels (†2010).

UIT DE OUDE DOOS

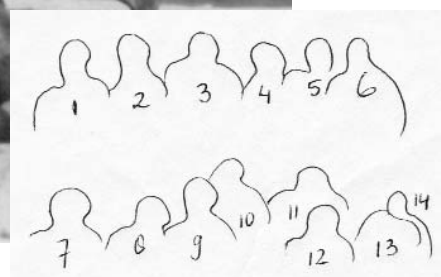
In ons blad 2011-1 toonden wij u de foto uit 1948 van het afscheid van Father N. Zeyen. Afgebeeld staan leden van de toenmalige Studentenclub Johannes Berghmans.

De ontbrekende namen zijn doorgegeven door mevr. A. Schlicher-Veugelaers en de heren Gerard Janssen en Piet Hermans (Hoogstraat te Swalmen) en de heer W. Crasborn uit Reuver . Onze hartelijke dank hiervoor.

1 Chrit Konings	11 Koen Linssen
2 Paul Kruip	12 Evert van der Marck
3 Jo Hermans	13 Fons Dingelstad
4 Frans Custers	14 Theo Berben
5 Wiel van Dael	15 Jacq. Stakenborg
6 Lei Konings	16 Kapelaan H. Vercoulen
7 Jeu Houben	17 Pater Nico Zeyen
8 Jo Pijpers	18 Piet Hermans
9 Piet Julicher	19 Harrie Geraedts
10 Paul Zeyen	20 Wiel Evers

Van Wim Rovers uit Reuver ontvingen wij de onderstaande foto, afkomstig van Piet Rovers, welke is gemaakt voor de kleifabriek van Eijck in Bracht waar hij werkte in 1944. We weten dat in de voorste rij midden Simons zit (Parklaan Reuver), rechts van Simons zit Piet Rovers, 2e rechts van Simons is Wim Verhaegh (Willem Limburg). Enkele namen zijn dus bekend. We hopen dat meer namen van de personen op de foto bekend worden na deze plaatsing. Wie helpt ons daarbij?

ZAL ICH DICH 'NS GET ZÈGKE?

Dat is de titel van het boek vol 'Zjwamer sjpraekwäörd en gezèkdes' van de hand van Harie van Buggenum, dat komend najaar door de MHVS wordt uitgegeven. Op de van hem bekende speelse wijze behandelt de auteur tal van spreekwoorden en uitdrukkingen, die hij na het verschijnen van het Zjwaams Waordeboek verzamelde. Het boek wordt verluchtigd met tekeningen van Cris Vries. Nadere informatie volgt te zijner tijd. Nu alvast een voorproefje.

Dae haet duchtig **aafgesjneje**. Aafsjnieje kóns se get van mik, brood, wórs of sjónk. Det kóns se doon veur dichzelf mer ouch veur emes anges. Is 't ein flinke paorsie veur eine angere, den kan dae zègke: 'Dae haet duchtig veur mich aafgesjneje.' Dit gezèkde waert aevel gewoonlik gebroek, es 't euver ei groot kedo of geldjbedraag geit. Veur zien zilvere broelof haaj d'r duchtig aafgesjneje; aan det fees waas nieks gesjpaard.

Emes aanne **baom** kómme. De baom is ei lichaamsdeil wo se fetsoenshalve bieje eine angere vanaaf bliefs. Bös se zó vrek óm dao toch aan te zitte, den zal d'r det neet plezierig vinje. Emes figuurlik aan zienne baom kómme is ouch ónplezierig en det kóns se zègke, es se emes ter verantjwaording wils rope. Es ich dem zeen, den zal ich 'm dao-euver waal èns flink aan zienne baom kómme.

Emes **dèksele**. Eine dèksel heurt bieje ei kèlle. Dao zin d'r ouch die passe op ein kis. Flaje kónne eine dèksel hóbbe en bieje ein hermenie waere ouch dèksels gebroek. Gèn van die zin neudig óm emes te dèksele, ómdet daomit bedoeld waert det emes op zie nummer gezat waert. Ouch emes dae sjlaeg krieg, waert gedèkseld. Dae puber zat ein grote moel op, mer zie vader dèkselde-n-'m duchtig.

Get óngere **erm** hóbbe. In dit geval geit 't óm eine erm en gèn twee. Det kóns se d'r jao neet aan zeen. Eine dae get óngere erm haet, dae löp mit ei maedje. Heel dök haet d'r det neet óngere erm mer drin. Det kump, ómdet d'r nag neet zeker wèt det d'r det maedje ouch krieg, en daoróm hèlt d'r 't good vas. Taenge de tied det d'r det waal wèt, zit d'r draan vas en den kump det zich zó nej neet meer. 't Is waal diskriminasie det eine jóng get óngere erm kan hóbbe, terwiel det det van 't maedje neet gezag waert. Ei maedje kan waal emes aanne haok sjlaon; en det haet den get aanne handj.

Des 'ne **geldjwolf**. Dao zin ei paar saorte wölf. Eine geweune wolf, dae op veer peut löp, eine wolf oet de naas, dae neet löp, en eine geldjwolf dae op twee peut löp. Eine echte wolf haet 't meer op vleis gemuntj en dae op twee peut is aeve hóbberig es eine dae op veer peut löp. Dae is zo nut op geldj, det d'r geldjwolf genump waert. Hule bieje vól maon, wie eine echte wolf, zal dae neet doon, mer dae leut zich waal veur eine sent ein breem doorre vót riete.

Det is neet inne **haok**. In 1728 waerde oppe Boekkoel inne Haok 't liek gevónje van eine miens oet Elmp. Ómdet ze dachte det det waal èns neet gans inne haok zól kónne zin, waerde det liek tegooj naogekeke, mer wie ze nieks vónje wo-oet zól kónne blieke det dae van kantj gemaak kós zin, vónje ze det det toch inne haok waas. Veurre res is nootj get inne haok. Dao zin häök ouch neet veur gemaak, want die dene óm get aan te hange. Hink d'r get aan, den zit de haok altied in detgene waat draan hink en neet angesóm. Woróm det gezag waert det get neet inne haok is, wen get neet doug, is vraemp; det haet nootj get mit eine haok te make

Zilveresdoorn aan de Zjwaam

Hae is 't gróts, 't hoogs,
't aadjs van allemaol
en meer es 150 jaor
hèlt d'r op dees plek paol.
Ootj gepaot aan de Zjwaam
in 't Groenewoud
gruijde hae gans van allein;
zien tekskes waerde hout
en mit zien sjtevig óngersjtèl
hèlt d'r de over fein biejein.

Door zienne grellig verwaerde sjtam
uig d'r get versjlete;
waer en windj deje häör werk
en aventoe
mós hae 't misnete.
Hae liek d'r waal veer of vief
-biej wieze van sjpraeke-
mit al die ziejtek aan 't lief
die alle kenj oetsjtaeke
en van tied toet tied
waal 'ns aaf wille braeke.

Mer everal sjpringe laote oet
wie haor op 'ne hóndj;
zien blajer van 't veurig jaor
siere zilverig de gróndj.
Ouch nao al die jaore nag
zorg hae eksplozief veur greun;
zoget is, es se 't good bekieks,
eigelik...boetegeweun.

Riky, mei 2010

UIT HET LEVEN VAN ONZE VOOROUDERS

Harrie van Buggenum

Swalmen; 21 maart 1730. Geurt Spee heeft grond gepacht en deze voortijdig overgedragen aan Sijbert Naus, waarbij het pachtcontract geldig is gebleven. Hierin staat dat de pachter een keer in de vier jaar alle grond moet bemesten. Doordat Geurt Spee voortijdig de boerderij heeft verlaten is in de geldige pachtperiode ongeveer een ha niet bemest. De rechthebbenden eisen hiervoor een schadevergoeding.

Redenen van arrest en respe(ctive)(onderscheidenlijke) Eijsch en conclusie voor Geurt Spee arrestant tegens de erftgenaemen van Sijbert Naus salv(is) gearresteerde in bonis.

Om dese redenen van arrest behoort voor te stellen soo segt den arrestant dat hij van scholtis(schout) Randaxe gepacht hadde wel ontrent de 20 morgen soo hoeij gewasch(grasland) als ackerlands, alle onder asselt geleege, in den jaere 1722 voor den tijdt van vier jaeren dat in dese pachtcedule(pachtcontract) vervat was, dat den arrestant alle landerijen binnen die vier jaeren eens soude overmisten, welcke pachtcedule noch is in handen der gearresteerde t'is gebeurt dat den arrestant een jaer daernaer vertrocken is op Graeterhof, en vervolgens dese landerijen niet meer connende bereiken.

Soo heeft hij deselve met consent(toestemming) van den scholtis Randaxe overgelaeten aen sijnen swaeger Sijbert Naus salv(is), dewelcke deselve pachtcedule met alle sijne conditiën heeft aenveert naer de expiratie(afloop van termijn) van de drij jaeren soo bevint sich dat twee stucken lands te saemen ongeveer een Boender groot, binnen dijen tijdt niet en sijn worden overmist, niettegenstaende hij Sijbert Naus sulx volgens pachtcedule belooft hadde te doen.

Om welke redenen de erfgenaemen van Scholtis Randaxe den arrestant in rechten betrokken hebben tot vergoedinge geconcludeert. Den arrestant heeft gearresteerde dickwils in der minne versocht van de erftg(ename)n Randaxe te contesteren protesteerende over den schaede soo hij moghte comen te lijden deser occasie (gelegenheid).

Doch de gearresteedens weijnigh acht daerop slaeende om dieswijl dat sij soo de mobilaire als immobiliare goederen van hun vader salv(is) onder Swalmen en Asselt geleege hadde verkocht.

Ondertusschen d'erftg(ename)n Randaxe in rechten voortvaerende tegens den arrestant heeft den-selven door tusschen spreekken van goede vanden gearresteerde en moeten betalen thien pattacons buiten de geresene onkosten luyt quitie(kwitantie).

Dan alsoo in rechten bestaet dat de gearresteedens moeten vergoeden desen schaede aan arrestant als genooten hebbende 't profijt der pachinge. Soo heeft den (arrestant?) geenen anderen middel connen vinden om te comen tot sijne betaeling als met gisteren luyt relaes van den Bode te arresteren carre(kar) en peerdt met ontrent vier mlv (malder?) vruchten toebehoorende aende gearresteedens.

Concludeert ten dijen eijnde den arrestant dat hij desen Eers(amen) Gerichte verclaert sal worden eenen goeden arrest door hem te sijn geinterponeert(bemiddeld) en den gearresteedens belast den arrestant promptelijck te vergoeden den gemelten schaede geleden door de erftg(ename)n Randaxe ofte tenminste deselve penningen onder desen gerichte te consigneren(in bewaring geven) op pene(boete) dat bij weijgeringe van het een en ander den arrestant gepermiteert magh worden sijnen schaede te verhaelen op de gearresteedens effecten alles cum Expensis.

(RHCL Maastricht. Schepenbankarchief Swalmen/Asselt 01.010 nr 55)

OORLOGSDAGBOEK CHRISTINA MARIA OP HET ROODT (6)

Christina op het Roodt

Ten tijde van de W.O.II woonde Christina op het Roodt in Beesel, Bakheide 11, en toen zij haar dagboek begon te schrijven was ze 22 jaar oud. Ze schreef graag en heeft haar herinneringen geschreven in een schriftje van slecht papier met een potlood, daar er geen inkt meer voorhanden was. Door inkwartiering woonde het gezin in de schuur én de stal van de koe. Daarbij zorgden ze ook nog voor een vijftal onderduikers. De oorlog heeft ze ervaren als een avontuur, er waren geen noemenswaardige moeilijkheden en met de bij hun aanwezige eerlijke Duitse soldaten hadden ze een goed contact. Deze zorgden ervoor dat allen voldoende te eten hadden en alles goed verlopen is voor het hele gezin.

11 februari 1945 zijn ze geëvacueerd naar de stad Groningen en begin mei 1945 teruggekeerd in Beesel, waar zij een geheel kapot huis aantreffen. Eén broer is helaas overleden door een noodlottig ongeval met een geweer.

Ditmaal is deel zes aan de beurt.

2 januari

Nieuwe soldaten. Bah, wat een vuile bende. Zijn dat soldaten. Ze lijken wel wilden. Minstens 14 dagen geen water gezien. De Ober-Luitenant is nog trotser als een pauw. Een onderofficier is helemaal geen goed aan. Zeven en een half spier haar, een paar ogen die alles doorboren. Een jodenneus, een burgemeestersbuik en tot overmaat van ramp is hij ook nog varkensprikker. De overige vier is ook niet veel raars. Eén flinke jongen is erbij, Ernst Jäger, maar die is vreeselijk bang voor water. De onderofficier kan niets beter als bevelen uitdelen. Hij moet ook onze keukenboel gebruiken, maar hij krijgt niet veel, we vertrouwen het zaakje niet. Ze moeten alles zien. Het vee en alles. We moeten ook afwassen voor hen. Verder niks bijzonder, wat granaten, meer niet.

3 januari

Vroeg op, we moeten naar de Reuver. Theo zou komen in Bertha's kleren. Wij vertrouwen het niet. De soldaten zijn zo heel anders, als er iemand op de schuur komt, moeten zij het weten. Wij komen Bertha tegen, het schieten is

al begonnen. We stappen vlug op, Bertha zit vol angst over evacueren. Vele dorpen zijn al weg. Mia moet naar Rhein. Om ongeveer negen uur gaan we weer naar huis. De lucht is helder. Echt Jabo weer. We lopen door het haselt. Plotseling komen twee Jabo's als roofvogels uit de lucht vallen, de alarmklok klinkt. De soldaten zoeken dekking. Het vuur wordt geopend. Wij vallen op de grond. De vliegtuigen schieten naar beneden. De soldaten schieten terug met M.G. en Vlak. We zoeken dekking achter de wegberm. De kogels fluiten rond. Angst bekruipt ons. De Jabo's zwaaien af, we springen op en gaan weer verder. Maar nu is de rust verstoord. Aanhoudend komen granaten. We lopen gewoon verder. Ze gaan ofwel over ons heen of ze komen niet tot bij ons. Thuis eerst ontbijten, aardappelen schillen, afwassen en het werk is klaar. Na het eten weer afwassen. Al gauw wordt het avond. We krijgen geen soldatenbezoek meer. Maar van deze mispunten is dat ook niet nodig.

4 januari

Klop, klop op de deur. Kwart voor zeven. Het is Louis. Vlugs staan Mia en ik op. Vader en moeder blijven liggen. Ik geef hem de melk. Vader praat met hem over het kalf. Hij zal het de luitenant zeggen. Maar de anderen mogen het niet weten. Hij zal de luitenant laten zeggen door de telefoon dat het zijn eigen kalf is. Louis vertrekt. De tax komt om de wasbak. Hij heeft weer wat gerooken. We doen ons dagelijks werk. Dan middagen. Opeens komt Mia Bongaerts weer. Bij hun in huis is een H. Mis met communie. Er is zoveel te vertellen. Plotseling zonder dat iemand wat gehoord heeft staat die taxhond weer in de kelder. Mispunt, alles moet hij horen. Hij blijft een

poosje zitten, maar vertrekt dan weer. Na een uurtje gaat Mia weer weg. Ze moet nog verder. De smerige krompoot komt vragen wie het eigenlijk was. Tegen de avond wordt het schieten weer heviger. We trekken ons terug in de kelder en gaan vroeg naar bed om weer een onrustige nacht in te gaan.

5 januari

Vroeg op. We verwachten Louis. Daar komt hij al. Rudi staat buiten te wachten. Het kalf wordt uit de stal gehaald. Al gauw komt het los. Rudi kan het niet houden. Het wordt weer gevangen. Nu gaat het in galop over het veld. Louis kan het niet bijhouden. Direct komt die taxhond weer kijken. Hij dacht dat het beest gestolen is. Nee niks gestolen. Die jongens zijn eerlijk maar zijn bende rooft en vernielt alles.

Het weer blijft nog goed. We gaan haver halen voor het paard. Maar worden door de granaten teruggedreven. Dan maar in ons klein veilig keldertje. Wat afwassen en aardappelen schillen en zo is de dag gauw om.

6 januari

Driekoningen. Weer een feestdag. Je weet niet meer welk een dag dat het is. Vanaf 20 november zijn we niet meer in de kerk geweest. Moeder en Mia gaan naar Bongaerts. Vader gaat naar Sef. Ik moet voor het vee zorgen. Louis zal met vlees komen. Er komt geen Louis. Zal het dan nog een schurkenstreek zijn. We kunnen het niet geloven. Zoiets hadden wij van Luit Kreizer niet verwacht. We zullen maar afwachten. Hij kan nog komen. We doen ons gewonen werk. Granaten als altijd, dat is heel gewoon. Er vallen telkens weer slachtoffers.

7 januari

IJskoud. De wind giert rond het huis. Arme mensen die geen brandstof hebben. Wij halen weer haver. De schuur moet vol. Dat is goed voor granaatscherven en ook voor de kou. Plotseling horen wij een kar. Het is Joep, onze oude vriend. Hij is nog hetzelfde, alleen is hij nou een en al ernst. Ze hebben hem zijn beste vriend Helmut afgenomen. Misschien is hij nou reeds dood. Hij heeft niet veel tijd, hij wil de familie Simons eens gaan opzoeken. We gaan nou met zijn paard hout halen in het bos. Joep helpt ons en Smit moet ook mee. De granaten fluiten ons om de

oren. Gelukkig zijn we verscholen achter een heuvel. Joep stapt naar Rijkel en wij gaan naar huis. Joep keert weer, totaal terneder geslagen. De familie Simons moet het huis verlaten. Ze gaan naar Swalmen. Bijna was Joep er geweest. Er zijn granaten op de weg gevallen. Vlak voor hem zijn een man en een vrouw gewond en aan zijn zijde een soldaat. Hij eet vlug wat mee en vertrekt weer. De eerste sneeuw komt gevallen. Wat zal het nu worden. Hopelijk zal het niet lang aanhouden. Het is niet meer zo koud.

8 januari

7 uur. Nog geen Louis. Wat is dat nou. Mia en ik gaan op stap. We zullen ze eens uit winnen. Als ze maar niet gaan schieten. Als je even buiten bent is het niet koud. Ze zitten in het huis van Meers. Soldaten laten ons rustig door. Blijkbaar heeft men ons binnen gehoord. Met een ruk trekt Wolff de deur open. Hij is geheel verbaasd. We vragen naar Louis. Allebei geven ze ons de hand. Luitenant Kreizer komt op sokken aanlopen en drukt ons ook de hand. Die man is zichtbaar blij dat hij ons weer ziet. Hij belooft ons stellig dat het vlees gebracht wordt. Louis zal direct komen na het ontbijt. We krijgen een warme kop koffie met heel veel suiker en marcheren naar huis. Plotseling slaan in de pantsergreppel de granaten in. Vlug, vlug, weg uit deze buurt. Ze komen telkens dichterbij. Gelukkig het dorp ligt achter ons. Vader en Moeder staan op hete kolen. Moeder denkt dat we geen vlees krijgen. Het begint weer te sneeuwen, bah wat een weer. Je zou er geen slechte hond door sturen.

11 uur, nog geen Louis. Komt ook niet meer. Half 1, eten. Half twee, afwassen voor de soldaten. Al gauw avond, blijft sneeuwen.

9 januari

7 uur opstaan. Granaten slaan in. Hevig gekraak. We halen nog haver. Het karnen gaat nog net. Weer geen Louis.

9 uur, ontbijt, aardappelen schillen, afwassen. 1 Uur eten, bonensoep. Weer sneeuw en granaten. Het dorp is vreeselijk beschadigd.

3 uur koffiedrinken, appels schillen voor de soldaten. Vier gaan er weg voor kleine Hans. Zelf eten we ook genoeg.

6 uur avondeten. 9 Uur slapen. Onrustige nacht, telkens inslaan van granaten. Na vijf uur wordt het stil.